

Списание „Съпоставително езикознание“

Списание „Съпоставително езикознание“, издание на СУ „Климент Охридски“, което започва да излиза в началото на 1978 г., е продължение на „Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици“, който излизаше в продължение на две години като орган на Групата за съпоставително изучаване на езиците върху основата на българския език и неговата специфика. Тази група беше създадена в СУ „Климент Охридски“ преди около четири години, обедини научните работници от двата филологически факултета на Софийския университет и постави пред себе си редица важни задачи. Създаването на групата съвпадна с усилията, предприети в нашата страна за по-ефективно обединяване на кадровия научен и преподавателски потенциал от всички звена в страната и дойде в значителна степен, за да ги подпомогне и да отговори на общия повик за по-добра организация на научната работа, в нашия случай специално в областта на езиковедските дисциплини.

Днес, в епохата на научно-техническата революция, когато народите от цялото земно кълбо, говорещи най-различни езици, влизат във все по-чести контакти по най-различни линии, съпоставителното изучаване на езиците е твърде актуално. Съпоставителните изследвания имат два основни аспекта: строго научно-теоретичен и приложно-методически. Изучаването на чужди езици и превеждането от един език на друг става твърде популярно, то влиза в нашето ежедневие. За да се създаде добра теория на превода, на преподаването на един език като чужд, е необходимо най-напред да бъдат съпоставени в строго научен план структурите на двата съпоставяни езика – на езика, в чиято среда чуждият език е преподаван, и на самия чужд език.

Българският книжовен език има хилядолетна история и значението му за науката и специално за славистиката е отдавна известно. С най-старата фаза от развитието си той се смята за класически език на славистиката. Съвременният български език в резултат на своето петнайсетвековно развитие е променил коренно граматичния си строй и е в значителна степен екзотичен сред славянското езиково семейство, сблизил се е по своята структура твърде много с европейски езици като френския и английския, без да загуби синтактичната си и лексикална връзка с останалите славянски езици и преди всичко с руския език, с който благодарение на продължително историческо взаимодействие е най-близък. След като през средновековието българският книжовен език. С най-старата си фаза, както и под формата на църковнославянски, е играл значителна международна, наднационална културна роля в Европа и е съперничил на латинския, като е изместил гръцкия от църковната и културната писменост в цяла източна Европа (дори и тогава, когато България и българският народ са били под османско робство), днес той отново става инструмент на международно общуване. В резултат на големите обществено-икономически промени, които станаха след последната война, към нашата страна започнаха да проявяват интерес в цял свят, у нас се учат стотици чуждестранни студенти, които усвояват на български език най-различни клонове на науката. Съвременният български език в собствената ни страна, както и в около петдесетина лектората в чужбина се преподава и изучава като чужд език.

На много места в света днес има специални центрове за съпоставително изучаване на езиците. Обикновено в центъра на вниманието стои някой международен език, като руския или английския например, за чисто превеждане или преподаване в чуждоезикова среда съпоставителните проучвания трябва да създадат най-благоприятни условия. Преподаването на чуждия език трябва да се приспособи към езиковото съзнание на потребителя. За да може по-успешно да бъде преподаван един чужд език в дадена езикова среда, за да може по-сполучливо да се превежда от един език на друг, трябва непременно да се познава много добре и езикът на обучаемите и, езикът, на който се превежда.

В миналото нашите специалисти по чужди езици твърде често са страдали от съществена слабост, че не са познавали достатъчно добре родния си език, и това често се е отразявало доста зле на самата им работа с чуждия език. Същото би могло да се каже и за нашите българисти. Те понякога

твърде малко държат сметка за някои черти, които българският език споделя с други езици или по които-рязко се отличава от тях. Една съпоставка с чуждия език винаги е в състояние да разкрие интересни и дори неподозирани страни на родния език. Ето защо, ако насърчаваме днес съпоставителните изследвания на езиците на базата на българския език и неговата специфика, ние правим това не само за да опознаем по-добре чуждите езици, но между другото и да насърчим активните занимания с български език, да популяризираме знанията за него. Следователно Групата за съпоставително проучване на езиците ще съдейства не само за създаване на добри специалисти по чужди езици, което е вън от всяко съмнение – но ще стимулира изучаването на българския език, ще насочва вниманието на специалистите по чужди езици и към родния ни език, ще засилва техния интерес към него и по такъв начин ще съдейства да се оформя и укрепва у тях и една – от наше гледище твърде важна – втора специалност: българистиката. Насърчавайки съпоставителните изследвания, ние ще усъвършенствуваме и работата на българските езиковеди в областта на родния ни език.

Обстоятелството, че Групата за съпоставително изучаване на езиците върху основата на българския език и неговата специфика е създадена в Софийския университет в рамките на двата филологически факултета, говори, че центърът на изследвания и съпоставки ще бъде неограничен или най-малкото твърде широк, тъй като тук става дума за съпоставки на българския език с руския и другите славянски езици, с романските и германските езици, каквито са значителна част от езиците, говорени в Европа и останалата част на света, а наред с това и с тюркските, арабските и другите ориенталски и екзотични езици.

Групата за съпоставително изучаване на езиците не иска да ограничи своята дейност само в рамките на двата факултета на Софийския университет „Климент Охридски“, тя ще се стреми да обедини усилията на всички преподаватели по чужди езици в България както в съществуващите у нас университети и висши педагогически институти, така и в специализираните висши и полувисши технически, икономически, медицински, селскостопански и други учебни заведения. Ние бихме се радвали, ако намерим сътрудници и съмишленици из средата на българистите, които работят в различните секции на Института за български език, в Института за чуждестранни студенти, а също така и в извънстоличните учебни заведения (Великотърновския университет „Кирил и Методий“, Пловдивския университет „Отец Паисий“, висшите педагогически институти в Шумен и Благоевград). Това е една огромна армия, общите сили на която могат да подпомогнат значително не само изучаването на съответните чужди езици, но и съществено да допринесат за все по-дълбокото и подробно разкриване на спецификата на българския език. Надяваме се, че във всички изброени научни и преподавателски средища ние ще срещнем разбиране и подкрепа за изпълнението на благородната задача, която сме си поставили.

През изтеклите години Групата за съпоставително изследване на българския език с други езици съвместно със съответните катедри и институти в чужбина проведе редица двустранни съпоставителни конференции (например две българо-полски конференции, от които едната в София през 1976 г., а другата във Варшава през 1977 г., българо-белоруска конференция в Минск през 1976 г., българо-чешка конференция в София през 1976 г. на тема „Актуалното членение на изречението и българският език“, която по същество също беше съпоставителна). Голяма част от материалите от тези конференции бяха публикувани в „Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици“.

Нашата страна участва широко в съпоставителните конференции, уреждани вече редица години от Лайпцигския университет „Карл Маркс“, участвували сме и в съпоставителните конференции в Загреб и Познан, за което своевременно сме информирали в Бюлетина. Групата активно сътрудничи с двете българо-немски комисии за съдействие по изучаването на българския език в ГДР и на немския език в НРБ.

Тази дейност на Групата за съпоставително изучаване на българския език с други езици ще продължи и в бъдеще. През 1979 г. в София ще се проведе трета българо-полска и втора българо-белоруска конференция. През 1980 г. ще се проведе втора българо-чехословашка конференция в София, през 1984 г. трета българо-белоруска конференция отново в Минск. В преговори сме да

организираме съпоставителни българо-френска и българо-унгарска конференции. Искаме да проведем българо-румънска, както и други подобни съпоставителни конференции.

В резултат на установеното сътрудничество с полските българисти се роди идеята за написване на граматика на българския език в съпоставка с полския (във Варшава от полски колектив) и на граматика на полския език в съпоставка с българския (в София от български колектив).

Като първостепенна пред Групата ще стои задачата да проведе национална конференция за съпоставка на българския език с други езици, която да обедини усилията на всички преподаватели и научни работници – българисти и специалисти по чужди езици в страната.

В двете годишнини на „Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици“ освен материалите от проведените съпоставителни конференции бяха публикувани общотеоретични статии, както и статии, в които българският език беше съпоставян с руски, английски, френски, немски, полски, белоруски, фински, испански, испано-еврейски и др. езици. Публикувана беше в брой 4 (I) и брой 6 (II) библиография на съпоставителните изследвания у нас и в чужбина, в които предмет на съпоставка е българският език. Отпечатани бяха обзори, рецензии и хроникални бележки за съпоставителни конференции, състояли се у нас и зад граница. Излезлите през 1977 г. броеве на Бюлетина бяха специализирани. В първия двоен брой българският език се съпоставяше с френския език, в третия – с немския, в брой четвърти-пети – с английския, а в последния, посветен на 60-годишнината от Великата октомврийска социалистическа революция – с руския език.

Редакцията на списание „Съпоставително езикознание“ не възнамерява да внася съществени промени в досега следваната от Бюлетина линия. В статийните материали възнамеряваме да спазваме строго принципа за съпоставяне с българския език, като ще представим и проблематиката на теорията на превода и на чуждоезиковото обучение. Във вид на рецензии и обзори в списанието ще се публикува обширна информация за организацията на езикознанието (не само съпоставителното) и за най-новите езиковедски трудове в света. Редакцията на списанието разчита на подкрепа от страна на всички езиковеди в България, както и на всички българисти в чужбина, чийто труд високо цени, и се надява, че с общи усилия ще бъде създадено едно добро съвременно списание.